

مطالعه‌ی تطبیقی قوانین کار کودکان در هنرهای نمایشی با نگاهی به ایران، آمریکا، انگلستان و فرانسه

سید عرفان روحانی

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق کیفری اطفال و نوجوانان، دانشگاه تهران

چکیده

کودکی، به‌عنوان حساس‌ترین و بنیادین‌ترین مرحله رشد انسانی، همواره در کانون نظام‌های حقوقی کشورها قرار داشته است. پدیده‌ی «کار کودک»، از جمله چالش‌های جدی فراروی رشد همه‌جانبه‌ی کودکان به‌شمار می‌رود که جرم‌شناسان و حقوقدانان را به تأمل واداشته است. در این میان، کار کودکان در عرصه‌ی هنرهای نمایشی، پاردوکسی را پدید آورده است: از یک‌سو، فرصتی برای بروز خلاقیت، رشد هنری و تعالی شخصیت کودک فراهم می‌آورد و از سوی دیگر، خطراتی همچون آسیب‌های روانی، جسمانی و آموزشی را به دنبال دارد. این دوگانگی، قانون‌گذاران را بر آن داشته است تا با وضع قوانین تخصصی، هم زمینه‌ی فعالیت هنری کودکان را فراهم آورند و هم با تدوین مقررات حمایتی، از بروز آسیب‌های احتمالی جلوگیری کنند. پژوهش حاضر که در چارچوبی میان‌رشته‌ای و با رویکردی تطبیقی در حوزه‌های حقوق کودک و حقوق هنر نگاشته شده است، درصدد پاسخ‌گویی به دو پرسش اساسی است: وضعیت حقوقی کودکان شاغل در هنرهای نمایشی در نظام حقوقی ایران چگونه است؟ و کشورهای پیشرو همچون آمریکا، انگلستان و فرانسه، چه سازوکارهای حمایتی برای این گروه از کودکان پیش‌بینی کرده‌اند؟ روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی بوده و داده‌ها به‌شیوه‌ی کتابخانه‌ای و با استفاده از فیش‌برداری از منابع معتبر داخلی و بین‌المللی گردآوری شده‌اند. یافته‌ها حاکی از آن است که نظام‌های حقوقی کشورهای مورد مطالعه، با به‌کارگیری ابزارهایی همچون محدودیت ساعات کار متناسب با سن کودک، نظارت بر تداوم تحصیل هم‌زمان با اشتغال، و ایجاد حساب‌های امنی برای حفظ درآمد کودک، حمایت مؤثرتری نسبت به قوانین عام کار در ایران ارائه می‌دهند. همچنین، این پژوهش با شناسایی خلأهای قانونی موجود در ایران، پیشنهادهای مبتنی بر الگوهای موفق بین‌المللی برای اصلاح نظام حقوقی ایران ارائه نموده است.

واژگان کلیدی: کار کودک، حقوق کودک، حقوق هنر، کودک بازیگر.

۱ هنر همواره به عنوان راهی برای انتقال احساسات و عواطف خلق شده توسط هنرمند به مخاطب شناخته می‌شود. (تولستوی، ۱۴۰۴) بی تردید کودکان نیز می‌توانند در این خلق احساسات انسانی سهم مهمی را ایفا کنند. امروزه کودکان در انواع گوناگون هنر سهم به‌سزایی دارند. در این میان، سینما و تئاتر به‌عنوان «هنرهای مرکب» نقش مهم تری را ایفا می‌کنند. سینما و تئاتر به‌عنوان «هنرهای مرکب» که ترکیبی از هنرهای بصری، سمعی و نمایشی هستند، نیازمند نظارتی جامع‌تر و تخصصی‌تر از سایر هنرها هستند. این پیچیدگی، ضرورت تدوین قوانین خاص برای حمایت از کودکان شاغل در این دو حوزه را دوچندان می‌سازد (آگاه، ۱۴۰۴). کودکان از ابتدای تولد سینما در حدود یک سده قبل تا به امروز همواره در این عرصه به نقش آفرینی پرداخته‌اند. کار کودک در سازمان بین‌المللی کار (ILO) ^۱ به این صورت تعریف شده است که کار کودک به کاری گفته می‌شود که کودکان را از دوران کودکی، ظرفیت‌ها و کرامت ذاتی آنها محروم می‌کند و برای رشد جسمی و روانی آنها مضر است. آمارهای سازمان بین‌المللی کار (ILO) نشان می‌دهد که بیش از ۱۶۰ میلیون کودک در سراسر جهان درگیر کار کودک هستند.

کار کودک در تئاتر و سینما به عنوانی شکلی از کار کودک همواره بحث‌های مختلفی را در زمینه حقوق کودک و حقوق بشر برانگیخته است. این بحث‌های حقوق بشری از ماده ۳۲ کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودک آغاز می‌شود که در آن به صراحت تأکید می‌شود که کودکان باید از خطرات ناشی از استثمار اقتصادی حفاظت گردند. (UN, ۱۹۸۹) حمایت از کودک بازیگران در صنعت نمایش صرفاً محدود به تأمین حقوق مادی و اقتصادی آنان نیست، بلکه درباره حفظ حقوق بنیادین آنان است که در مواد مختلف کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودک منعکس گردیده‌اند. از جمله این حقوق حق بر آموزش و حق بر بهداشت و حق بر شنیده شدن است. بسط گفت و گو‌های حقوق بشری در این خصوص الزامی به نظر می‌رسد، زیرا با اصول حمایت از حقوق کودک و حقوق بشر پیوند دارد. این اهمیت هنگامی دوچندان به نظر می‌رسد که بدانیم طبق گزارش سازمان بین‌المللی کار در سال ۲۰۲۲، حدود ۳۰٪ از کودکانی که در صنعت سرگرمی در سطح جهانی کار می‌کنند، از حمایت‌های قانونی مذکور بهره‌مند نیستند. (Bardon & Eiben, ۲۰۲۴) با وجود پیوستن ایران به کنوانسیون حقوق کودک، قوانین داخلی در حوزه‌ی حمایت از کودکان شاغل در هنرهای نمایشی، با خلأهای بنیادین و ساختاری مواجه است. ماده‌ی ۷۹ قانون کار ایران، اگرچه به‌صراحت کار کودکان زیر ۱۵ سال را ممنوع اعلام کرده است، اما هیچ‌گونه استثنایی برای فعالیت‌های هنری و فرهنگی پیش‌بینی نکرده است؛ از این‌رو، استفاده‌ی گسترده از بازیگران خردسال در سینما و تلویزیون ایران، فاقد هرگونه تجویز قانونی روشن و تخصصی است و این امر، زمینه‌ساز بهره‌کشی اقتصادی، آموزشی و روانی از این گروه آسیب‌پذیر شده است.

پژوهش حاضر، با اتخاذ رویکردی تطبیقی و با مطالعه‌ی قوانین چهار کشور ایران، آمریکا (ایالت کالیفرنیا)، انگلستان و فرانسه، درصدد است تا ضمن شناسایی نظام‌مند خلأهای قانونی موجود در ایران، راهکارهایی عملی و مبتنی بر الگوهای موفق بین‌المللی برای اصلاح نظام حقوقی ایران ارائه دهد. در این راستا، قوانین هر یک از کشورهای مذکور به تفکیک و با تأکید بر مؤلفه‌هایی چون «تعیین سن مناسب»، «محدودیت ساعات کار»، «نظارت بر تداوم تحصیل»، «ایجاد حساب امانی» و «نهادهای نظارتی مستقل» بررسی خواهند شد. در پایان نیز، چارچوبی جامع برای قانون‌گذاری در ایران، مبتنی بر اصول و موازین مصرح در کنوانسیون حقوق کودک ارائه می‌گردد.

^۱ مخفف عبارت International Labour Organization

۱. حقوق کودک در پرتو کنوانسیون: چارچوبی برای قانون‌گذاری در هنرهای نمایشی

کنوانسیون حقوق کودک، به‌عنوان یکی از جامع‌ترین اسناد بین‌المللی در حوزه‌ی حمایت از کودکان، چارچوبی حقوقی-اخلاقی برای قانون‌گذاران ترسیم کرده است که در آن، «منافع عالی‌هی کودک» (ماده‌ی ۳) نه صرفاً یک اصل انتزاعی، بلکه معیاری عملی برای سنجش هرگونه اقدام تقنینی، اجرایی و قضایی در مورد کودکان محسوب می‌شود. در حوزه‌ی هنرهای نمایشی، این چارچوب، پنج حق اساسی را به‌عنوان مرزهای حمایت از کودک بازیگر ترسیم می‌کند:

الف) حق بر آموزش :

مطابق ماده‌ی ۲۸ کنوانسیون حقوق کودک، کشورهای عضو موظف هستند که «آموزش ابتدایی رایگان» را برای همه‌ی کودکان فراهم کنند و «اقداماتی جهت تشویق به حضور منظم در مدارس و کاهش موارد ترک تحصیل» به عمل آورند. این تعهد، وقتی با ماده‌ی ۲۹ (هدف‌گذاری آموزش برای شکوفایی شخصیت کودک) همراه می‌شود، به‌روشنی نشان می‌دهد که اشتغال کودک در هنرهای نمایشی، نباید هیچگاه، به قیمت محرومیت از آموزش تمام شود. به عبارت دیگر، صحنه‌ی فیلمبرداری نمی‌تواند جای کلاس درس را بگیرد و بازیگری، هرچند هنرمندانه، نباید مانع شکوفایی استعدادها کودک در عرصه علمی و تحصیلی گردد. حق بر آموزش کودک در عرصه بین‌المللی نیز بسیار حائز اهمیت است به طوری که می‌توان اذعان کرد بیشترین تلاش‌ها در عرصه حقوق کودک معطوف به امور آموزشی بوده است و کنفرانس و نشست‌های بین‌المللی فراوانی در این خصوص برگزار گردیده است (حججی‌نجف‌آبادی و پاپا، ۱۳۹۸). چرا که آینده از آن علم است و کودکان آینده را می‌سازند.

ب) حق بر بازی و فراغت :

شاید کمتر حقی در کنوانسیون به اندازه ماده ۳۱، با ماهیت کودکی پیوند خورده باشد: «حق کودک برای استراحت، داشتن اوقات فراغت، بازی کردن و فعالیت‌های تفریحی مناسب با سن». این حق، در حوزه‌ی هنرهای نمایشی، معنایی دوجندان می‌یابد: از یک‌سو، خود بازیگری، می‌تواند جلوه‌ای از مشارکت آزادانه در زندگی فرهنگی و هنری باشد و از سوی دیگر، ساعات طولانی فیلم‌برداری، می‌تواند این حق را به‌کلی از کودک سلب کند. قانون‌گذار آگاه، باید میان «بازی به‌عنوان حق» و «بازیگری به‌عنوان شغل» تمایز قائل شود و با تعیین سقف ساعات کار، تضمین کند که کودک، همچنان کودک می‌ماند و می‌تواند استراحت کند و در اوقات فراغت خود به بازی کردن بپردازد. چنانچه ساعات کار کودک طولانی باشد می‌تواند مانعی بر سر راه حق بازی کردن کودک باشد. متأسفانه قوانین داخلی ایران، در عرصه حمایت از حق بازی کودک بسیار محدود و ناکارآمد هستند، به طوری که در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان به عنوان مهم‌ترین قانون کودک و نوجوان، حتی به حق بازی کودک اشاره نیز نشده است. این در حالی است که برخی کشورها، همچون آمریکا برنامه‌های بسیاری همچون برنامه project play را برای حمایت از حق بازی کودک تدوین کرده‌اند. (ملانی، ۱۴۰۵)

پ) حق بر بهداشت و سلامت :

مطابق ماده‌ی ۲۴ کنوانسیون، کشورهای عضو موظف‌اند «بالاترین معیارهای بهداشتی و تسهیلات قابل‌حصول جهت درمان بیماری و بازیابی سلامت» را برای کودکان فراهم کنند. این حق، وقتی به‌صنعت سینما راه می‌یابد، با مفاهیمی چون «نور شدید»، «ساعات کاری طولانی»، «فشار روانی صحنه» و «خطرات جسمانی» گره می‌خورد. قانون‌گذار باید تضمین کند که محیط فیلم‌برداری، نه تنها از نظر فیزیکی برای کودک ایمن است، بلکه سلامت روانی او نیز در معرض خطر قرار نمی‌گیرد. همان‌گونه که گزارش‌های تاریخی از

سال ۱۹۲۷ صادره از دفتر بین المللی کلر نشان می‌دهد، تأثیر نور شدید بر سیستم عصبی و بینایی کودکان دغدغه‌ای دیرینه است که همچنان به قوانین کارآمد نیاز دارد. البته دغدغه بهداشت و سلامت صرفاً محدود به سلامت چشم کودک نیست بلکه شرایط سخت کاری می‌تواند خود فرسودگی جسمی و روانی کودک را به دنبال داشته باشد.

ت) حق بر حمایت از کودک در مقابل بهره‌کشی اقتصادی:

ماده ۳۲ کنواسیون، سه تعهد کلیدی را بر دوش کشورهای عضو می‌گذارد: (الف) تعیین حداقل سن یا حداقل سنین برای اشتغال، (ب) تدوین مقررات مناسب در ارتباط با ساعات کار و شرایط اشتغال، و (پ) تعیین مجازات‌های مناسب با ضمانت‌های اجرایی. این سه بند، در حوزه‌ی هنرهای نمایشی، سه پرسش اساسی را پیش‌روی قانون‌گذار قرار می‌دهند: چه سنی برای ورود به عرصه‌ی بازیگری مناسب است؟ چگونه می‌توان ساعات کار را با نیازهای آموزشی و روانی کودک سازگار کرد؟ و چه ضمانت‌اجرایی می‌تواند از استثمار مالی کودک توسط والدین یا کارفرمایان جلوگیری کند؟ برای پاسخ به این پرسش‌ها در ابتدا باید مفهوم بهره‌کشی را تبیین کنیم. بهره‌کشی به استفاده از کودک و نوجوانان برای مزیت، رضایت یا سود شخص دیگری اشاره دارد، که اغلب منجر به رفتار ناعادله، بی‌رحمانه و مضر با کودک و نوجوان می‌شود. این شامل دستکاری، سوءاستفاده، قربانی‌سازی، ظلم یا بدرفتاری با کودک می‌شود. متأسفانه در بحث کار کودک در صنعت نمایش، عمده بهره‌کشی‌های صورت گرفته از کودکان، توسط والدین آنها رخ داده است که نمونه‌های بسیاری از آنها در مطالعات و پژوهش‌های مختلف شناسایی شده‌اند. (Kadir et al., ۲۰۲۱)

ث) حق بر حمایت از کودک در مقابل خشونت و استثمار جنسی:

ماده ۳۴ کنوانسیون حقوق کودک، کشورهای عضو را متعهد می‌کند که از کودک «در برابر کلیه اشکال بهره‌کشی و سوءاستفاده جنسی» حمایت کنند و ماده ۳۶، هرگونه «بهره‌کشی از کودک به هر نحو دیگر» را ممنوع اعلام می‌کند. در صنعت سینما و تئاتر که روابط قدرت بین کارفرما و کارگر در آن به شدت نامتوازن است و کودکان در معرض بزرگسالان صاحب‌نفوذ قرار می‌گیرند، این حقوق، نه یک انتخاب، که یک ضرورت انکارناپذیرند. قانون‌گذار باید با نظارت بر محتوای فیلم‌نامه، حضور روانشناس در محل فیلم‌برداری، و ایجاد سازوکارهای شکایت، از بروز فجایع جنسی در این هنر فاخر و زیبا، جلوگیری کنند. پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که استثمار جنسی در صنعت سرگرمی، پدیده‌ای فراگیر و نگران‌کننده است. بر اساس نظرسنجی سازمان بین‌المللی کار یا ILO نشان داد که ۵۳٫۷ درصد از فعالان این صنعت، آزار جنسی را در حین تمرینات و ۴۶٫۳ درصد در جریان تست‌های بازیگری یا مصاحبه‌ها تجربه کرده‌اند. افزون بر این، مطالعه‌ای در سال ۲۰۱۷ توسط بنیاد آزادی^۲ در یکی از کشورها نشان داد که ۱۷ درصد از شاغلان بخش سرگرمی بزرگسالان را خردسالان تشکیل می‌دهند که از این میان، بیش از ۷۰ درصد نوعی خشونت را تجربه کرده‌اند و بیش از ۶۰ درصد در محیط‌های استثمارگرانه‌ی جنسی کار می‌کنند. این مطالعه همچنین نشان داد که انواع استثمار جنسی از معاشقه و دست‌درازی تا وادار شدن به ماساژهای شهوانی و آمیزش جنسی را در بر می‌گیرد. (Singhateh, ۲۰۲۴) بر اساس نتایج مطالعه‌ای دیگر، ۹۷ درصد از نوجوانان شاغل در صنعت سرگرمی، توسط کارفرمایان مورد استثمار جنسی قرار گرفته‌اند (ECPAT International, ۲۰۱۵) و دو سوم از کارگران این کارفرمایان، کمتر از ۱۸ سال سن داشته‌اند (Frederick et al., ۲۰۱۰).

جمع بندی:

^۲ _ Freedom Fund

حمایت از حقوق کودک بر مبنای حقوق مذکور در کنوانسیون حقوق کودک، صرفاً یک وظیفه اخلاقی نیست بلکه از آنجایی که اکثریت کشورها از جمله ایران به کنوانسیون حقوق کودک پیوسته‌اند، حمایت از حقوق کودک یک وظیفه قانونی نیز هست. اجرای این حقوق و حمایت از آنها باید به صورت همه جانبه باشد و از اجرای حقوق به صورت گزینشی باید دوری کرد. این امر از آن رو اهمیت دارد که این حقوق کودک، حقوقی متصل و به هم پیوسته هستند و نقض یکی از این حقوق، می‌تواند زمینه را برای نقض یک حق دیگر فراهم آورد و همچنین حمایت از یک حق می‌تواند برای تضمین حق دیگری نیز مثر ثمر باشد به طور مثال برخی پژوهش‌ها (سیدناصری و صوفیا، ۱۴۰۳) در علوم پزشکی بر تاثیر حق بر بازی کودک بر تحقق سلامت و بهداشت جسمی کودک تاکید کرده‌اند. (سیدناصری و همکاران، ۱۴۰۳). در این پژوهش نیز تلاش کرده ایم که در هنگام ارائه پیشنهاد برای قانون‌گذاری در این زمینه رویکردی جامع و همه جانبه داشته باشیم.

۲. دلایل آسیب‌پذیری کودکان شاغل در هنرهای نمایشی:

کودکانی که در صنعت سرگرمی فعالیت می‌کنند به دلیل نابرابری قدرت و رقابت شدید در این صنعت، آسیب‌پذیر هستند. همچنین کار کودکان در صنعتی که سازوکارهای نظارتی کافی ندارد، بیشتر آنها را در معرض استثمار و سوءاستفاده‌های عاطفی، جسمی و جنسی قرار می‌دهد. برای نمونه، یک مطالعه سال ۲۰۱۸ توسط انجمن روانشناسی آمریکا (APA) نشان داد که ۴۳٪ از بازیگران کودک، مشکلاتی برای سلامت روان آنان به وجود آورده است.

اشکال استثمار و سوءاستفاده از کودک در هنرهای نمایشی: استثمار در صنعت نمایش می‌تواند اشکال گوناگونی داشته باشد

(الف) استثمار اقتصادی: با وجود موفقیت مالی تولیداتی که در آنها نقش دارند، بسیاری از کودک بازیگران دستمزد ناچیزی دریافت می‌کنند یا حتی می‌توان ادعا کرد که هیچ دستمزدی نمی‌گیرند. قوانینی همچون قانون کوگان با هدف حمایت از حقوق کودکان وضع شده‌اند، اما خلأهای قانونی در بسیاری از کشورها، کودکان را بی‌حمایت رها می‌کند.

(ب) استثمار جسمی و عاطفی: ساعات کاری طولانی، نبود آموزش و تحصیل مناسب، و فشار روانی می‌تواند تأثیرات روانی ماندگاری بر کودکان بگذارد. ستارگان سابق کودک مانند بریتنی اسپیرز و مکالی کالکین درباره فشار عظیم و پیامدهای بلندمدت کار در دوران خردسالی در این صنعت سخن گفته‌اند.

(پ) استثمار جنسی: پرونده‌هایی مانند نقش هاروی واینستین در ارتباط با بازیگران جوان، توجهات را به مسئله فراگیر استثمار جنسی در هالیوود جلب کرد. بازیگران کودک به دلیل آسیب‌پذیری و وابستگی به بزرگسالان برای پیشرفت شغلی، به‌ویژه در برابر متجاوزان و سوءاستفاده‌گران جنسی آسیب‌پذیرند.

۳. پیشینه تاریخی: وضعیت قوانین حمایت از کودکان در صنعت سینما در سال ۱۹۲۷

نخستین تحقیق سیستماتیک درباره‌ی شرایط کار کودکان در صنعت سینما، که توسط دفتر بین‌المللی کار در سال ۱۹۲۷ منتشر شد، نشان می‌دهد که در آن مقطع تاریخی، اکثر کشورها فاقد قوانین خاص برای حمایت از کودکان شاغل در استودیوهای فیلم‌سازی

بودند و این صنعت، عمدتاً خارج از چارچوب قوانین کار عمل می‌کرد. (International Labour Office, ۱۹۲۷) این گزارش که به درخواست نخستین کنگره‌ی سینماتوگرافی در پاریس تهیه شد، وضعیت قوانین کشورهای مختلف را به شرح زیر ترسیم می‌کند:

الف) آلمان: بر اساس دستور پلیس برلین در ژوئن ۱۹۲۴، کار کودکان زیر سه سال در استودیوهای سینما به کلی ممنوع بود و برای کودکان سه سال تا پایان سن تحصیل اجباری (۱۴ سال)، کار با مجوز پلیس امکان‌پذیر بود. این مقررات، شرایط سخت‌گیرانه‌ای را برای اخذ مجوز تعیین کرده بودند، از جمله: احراز عدم تأثیر منفی بر اخلاق، روان یا سلامت کودک؛ ارائه‌ی شرح دقیق از فیلم و صحنه‌هایی که کودک در آنها نقش‌آفرینی می‌کند؛ ممنوعیت کار در ساعات مدرسه؛ محدودیت حداکثر شش ساعت کار در روز؛ ممنوعیت کار پیش از شروع مدرسه یا پس از ساعت ۸ شب؛ و استفاده از لامپ‌های یخ‌زده یا بخار جیوه که نباید بیش از ده دقیقه به‌طور مداوم روشن بمانند. اصلاحیه‌ی ژوئیه‌ی ۱۹۲۵، امکان استثنا برای کودکان زیر سه سال را در صورت ایجاب منافع هنری یا علمی فراهم آورد.

ب) ایالت کالیفرنیا (ایالات متحده): کودکان زیر ۱۶ سال برای کار در صنعت سینما نیاز به مجوز از کمیسر کار داشتند و کمیسر پیش از صدور مجوز، باید از سلامت محیط کار، عدم غفلت از تحصیل کودک و سلامت جسمانی او اطمینان حاصل می‌کرد. کودکان ملزم به همراهی والدین یا یکی از بستگان بودند و باید روزانه چهار ساعت آموزش از معلمی معتبر دریافت می‌کردند که توسط هیئت آموزش انتخاب و توسط استودیو حقوق دریافت می‌کرد. ساعات کار به هشت ساعت روزانه محدود بود و از آنجا که چهار ساعت به آموزش اختصاص داشت، زمان کار مؤثر از چهار ساعت تجاوز نمی‌کرد.

پ) ایالت نیویورک (ایالات متحده): کار کودکان زیر ۱۶ سال در تولید فیلم‌های سینماتوگرافی ممنوع بود، هرچند شهردار می‌توانست مجوزهایی صادر کند که باید به‌صورت هفتگی تمدید می‌شدند. پلیس محلی یا انجمن پیشگیری از ظلم به کودکان، مسئول اجرای این مقررات بودند.

ت) ایتالیا: قانون حمایت از کودکان در دسامبر ۱۹۲۵، شرکت کودکان زیر ۱۵ سال را در تهیه‌ی فیلم‌های سینمایی، چه به‌عنوان بازیگر و چه به‌نحو دیگر، ممنوع کرد، اما امکان استثنا برای تولید فیلم‌های خاص با رضایت کتبی والدین یا سرپرست و احراز وجود تدابیر کافی برای حفظ سلامت و اخلاق کودک پیش‌بینی شده بود.

ث) اتریش: قانون دسامبر ۱۹۱۸ کار کودکان زیر ۱۴ سال را در نمایش‌های عمومی ممنوع کرده بود، اما مراجع آموزشی منطقه می‌توانستند در راستای منافع هنر، آموزش یا علم، با رعایت مقررات کار شبانه و کار در روزهای یکشنبه و تعطیلات، استثنا قائل شوند.

ج) فرانسه: در سال ۱۹۲۷، قانون کار کودکان در اجراهای عمومی، استودیوهای سینما را پوشش نمی‌داد و هیچ نظارت مستقیمی بر کار کودکان در این حوزه وجود نداشت و کودکان در هر سنی می‌توانستند به کار گرفته شوند. با این حال، پیش‌نویس قانونی به مجلس ارائه شده بود که در صدد اصلاح این وضعیت و ممنوعیت کار کودکان زیر ۱۵ سال در استودیوهای سینما بود. کمیته‌ای که زیر نظر وزارت آموزش عمومی تشکیل شده بود، به‌اجماع نسبت به سوءاستفاده از کار کودکان در استودیوهای سینما ابراز نگرانی کرده و به تأثیر جدی نور شدید بر سیستم عصبی و بینایی کودکان اشاره داشت.

چ) انگلستان: در این کشور، هیچ قانون خاصی برای کار کودکان در استودیوهای سینما وجود نداشت و این صنعت، مشمول قوانین کارخانجات و کارگاه‌ها محسوب نمی‌شد. تنها قوانین عمومی آموزش (مصوب ۱۹۲۱) بودند که بر کار کودکان نظارت داشتند و بر

اساس آن، کار کودکان زیر ۱۲ سال ممنوع و کار کودکان ۱۲ تا ۱۴ سال با محدودیت‌های زمانی مشخص (۲ ساعت در روزهای یکشنبه و ممنوعیت کار پیش از ۶ صبح یا پس از ۸ شب) همراه بود. با این حال، مراجع محلی اختیار داشتند که کار کودکان را در هر شغل خاصی ممنوع کنند. شایان ذکر است که دفتر داخلی (Home Office) به صراحت اعلام کرده بود که کار کودکان در استودیوهای فیلم‌سازی، «به عنوان یک مؤسسه‌ی صنعتی» تلقی نمی‌شود و در عمل، استفاده از کودکان در این صنعت در انگلستان رایج نبود.

(ح) سوئد: در سال ۱۹۲۷، هیچ قانون خاصی برای کار کودکان در تولید فیلم وجود نداشت و کار کودکان در این حوزه، صرفاً تابع قوانین عمومی کار کودکان بود. اداره‌ی امور اجتماعی سوئد، طرحی را برای تنظیم شرایط کار کودکان در این حوزه در دست بررسی داشت، چراکه قوانین موجود را برای حمایت از کودکان در استودیوهای فیلم‌سازی کافی نمی‌دانست.

۴. قوانین حال حاضر کشورهای آمریکا، انگلستان، فرانسه و ایران در حمایت از حقوق کودکان شاغل در عرصه‌های هنری:

الف) قوانین آمریکا در حمایت از حقوق کودک بازیگران:

در نظام حقوقی ایالات متحده، تدوین مقررات حمایتی از کودکان کار در صنعت سرگرمی در حیطهٔ اختیارات ایالت‌ها قرار گرفته است. در این میان، ایالت کالیفرنیا با تصویب قانون کوگان^۳، چارچوبی جامع برای حمایت از هنرمندان کودک فراهم آورده است؛ حال آنکه در سطح فدرال، هیچ مقرره خاصی حاکم بر کار کودک در این صنعت وجود ندارد. قانون کوگان به سبب حوادثی که برای یک کودک بازیگر معروف به نام جکی کوگان رخ داد، بدین صورت نام‌گذاری شد. جکی کوگان کودکی بود که در سال ۱۹۱۹ در فیلم معروف چارلی چاپلین به نام the kid نقش آفرینی کرد و با همین فیلم هم شهرت جهانی پیدا کرد. او هنگامی که به بیست و یکسالگی رسید و اهلیت رسیدگی به امور مالی خود به صورت شخصی را پیدا کرد، متوجه شد که اکثر درآمدی که در سال‌های کودکی کسب کرده است توسط والدینش به صورت خودسرانه، خرج شده است و همین مسئله خشم او را برانگیخت. او از والدین خود، شکایت کرد اما راه به جایی نبرد چرا که بر اساس قوانین آن روزگار در کالیفرنیا تمامی درآمدهای کودک به والدینش تعلق داشت. به هر حال سرنوشت او برای قانون‌گذار آمریکایی مایه عبرتی شد و سرانجام در سال ۱۹۳۹ قانون کوگان تصویب شد و تبدیل به اولین قانون حمایتی در خصوص کودک بازیگران شد. پیش از تصویب قانون کوگان در سال ۱۹۳۹، صنعت سینمای کالیفرنیا تقریباً فاقد هرگونه نظارت مؤثر بر کار کودکان بود. گزارشی که در سال ۱۹۲۲ توسط دفتر بین‌المللی کار منتشر شد، نشان می‌دهد که اگرچه در آن دوران برای کار کودکان در سینما «پروانه» صادر می‌شد، اما نظارت بر شرایط کاری و تحصیلی آنان بسیار اندک بود و تنها با اقدامات اداری هیئت آموزش، برخی محدودیت‌های حداقلی اعمال می‌گردید (International Labour Office, ۱۹۲۷). این خلأ قانونی، سرانجام با ماجرایی جکی کوگان و تصویب قانون ۱۹۳۹، به تدریج پر شد. البته متأسفانه به علت ایالتی بودن قوانین آمریکا یک قانون جامع در سراسر آمریکا برای حمایت از حقوق کار کودک در صنعت سینما وجود ندارد و برخی از ایالت‌ها حتی فاقد یک مقرره قانونی در این زمینه هستند. (Izzati, ۲۰۱۹)

قانون کوگان: نسخه اولیه این قانون در سال ۱۹۳۹ تصویب شد و دارای نواقصی بود. از جمله این نواقص این بود که این قانون راه‌های متنوعی را برای سواستفاده والدین از درآمد کودک ایجاد می‌کرد. در نتیجه این قانون در طول سال‌ها بارها مورد اصلاح قرار

^۳ _ coogan law

گرفت این اصلاحات به ترتیب در سال ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ و سال ۲۰۰۳ انجام شدند. به طور مثال در ماه ژانویه سال ۲۰۰۰، برای اولین بار قانون کالیفرنیا تصریح کرد که درآمد کودک متعلق به خود کودک است و نه والدین او، اما از آنجا که کودک اهلیت تصمیم‌گیری راجع به اموال خود را ندارد و به اصطلاح رشید نیست، قانون کالیفرنیا یک رابطه مالی امانی بین کودک و والدینش برقرار کرد و والدین را موظف ساخت که برخی از وظایف را به عهده بگیرند^۴. یکی از این وظایف آن بود که پس امضای قرارداد بازیگری، والدین باید یک حساب بانکی که امروزه به حساب کوگان مشهور است، افتتاح کنند و آن را در اختیار کارفرما و تهیه‌کننده قرار دهند. کارفرما نیز تعهد دارد که ظرف مدت ۱۵ روز از پس از شروع کار، ۱۵ درصد از درآمد ناخالص کودک را به این حساب واریز کند و همچنین باید رسیدی از پرداخت را به سرپرست قانونی یا اولیای کودک ارائه دهد. این وجوه به صندوقی تحت عنوان صندوق بازیگران آمریکا سپرده خواهد شد و این صندوق نیز تا سن ۱۸ سالگی ازین وجوه نگهداری خواهد کرد. در واقع این صندوق در آمریکا نقش اصلی نهاد نظارتی بر کودک بازیگران را برعهده دارد. پس از رسیدن کودک به سن ۱۸ سالگی، این نهاد وظیفه دارد تا ظرف مدت ۶۰ روز طی یک ابلاغ حقوقی، استحقاق او را به کنترل و دریافت آن وجوه اعلام کند. با رسیدن کودک به ۱۸ سالگی رابطه امانی والدین و سرپرست با کودک نیز خاتمه خواهد یافت. همچنین ذکر این نکته نیز ضروری است که پیش از رسیدن کودک به سن ۱۸ سالگی و برداشت مال توسط او، هیچگونه برداشتی از حساب توسط هیچ شخصی مجاز نیست و تنها استثنای مربوط به جایی است که دادگاه اجازه برداشت از حساب را مطابق مواد قانونی صادر کند^۵. لازم به ذکر است چنانچه حساب کوگان برای کودک تشکیل نگردد، مجوز کار صادر شده برای کودک طرف ده روز به صورت خودکار باطل خواهد شد. (Elisabeth, ۲۰۲۴) قوانین مشابه کوگان با برخی تشابهات و تفاوت‌ها در سرتاسر دنیا به کار گرفته شده‌اند به طور مثال در بلژیک تمامی درآمد حاصله از کار کودک در هنرهای نمایشی در حساب شخصی خود کودک واریز می‌شود و هیچکس حتی خود کودک حق برداشت از آن را تا رسیدن به ۱۸ سالگی ندارد. به طور خلاصه باید اذعان کرد که قانون کوگان تنها بر جنبه‌های مالی حقوق کودک تمرکز دارد و حقوق دیگر همچون حق بر بازی کودک، حق بر آموزش و حق بر بهداشت کودک در سایر قوانین جای گرفته‌اند.

با این حال، دهه‌ها بعد از تصویب این قانون، همچنان کودکان شاغل در صنعت سرگرمی با اشکال گوناگونی از استثمار، غفلت و سوءاستفاده مواجه هستند و به نظر می‌رسد حضور کودک در صنعت سینما به طور بالقوه می‌تواند خطراتی مثل از دست دادن دوران کودکی، مواجهه با محتوای نامناسب با سن و سوءاستفاده از کودک توسط بزرگسالان دارای منصب و قدرت را در پی داشته باشد. اشکال جدید فناوری‌های اینترنتی و ظهور شبکه‌های اینترنت متنوع و گسترده، مشاغل جدیدی را ایجاد کرده است و برخی از کودکان نیز در آن‌ها مشغول هستند این گروه از افراد که به کودک اینفلوئنسر معروف هستند مشمول قانون کوگان نیستند و باید برای آنها قوانین جدیدی وضع کرد. در پاسخ به خلأ تقنینی ناشی از تولید محتوای درآمدزا با مشارکت کودکان در فضای دیجیتال، لایحه SB ۷۶۴ کالیفرنیا (با الهام از قانون ایالت ایلینوی) با ارائه‌ی معیارهای عینی برای شمول حمایت، الزام به افتتاح حساب امانی، تکلیف به ثبت و افشای سوابق مالی کودک، و اعطای حق اقامه‌ی دعوی به کودک، در صدد تحدید آسیب‌پذیری اقتصادی خردسالان در عرصه‌ی آنلاین است و گامی در جهت انطباق نظام هنجاری کالیفرنیا با تحولات عصر دیجیتال محسوب می‌شود. قانون کوگان الزام می‌کند که یک بزرگسال واجد شرایط همیشه در محل فیلم‌برداری حضور داشته باشد تا بتواند تضمین حقوق کودک در محیط

^۴ - برگرفته از متن ماده ۶۷۵۲ قانون کالیفرنیا بخش خانواده یا FAM § ۶۷۵۲ California Code, Family Code

^۵ - برگرفته از متن ماده ۶۷۵۲ قانون کالیفرنیا بخش خانواده یا FAM § ۶۷۵۲ California Code, Family Code

فیلم برداری را مطالبه کند. همچنین این قانون تاکید می کند که بازیگران کودک از وعده های غذایی کافی برخوردار شوند. این قانون بر مسئله قرارداد کار کودک تمرکز ویژه ای دارد و این قرار داد را تنها در صورتی قانونی می داند که قرارداد مزبور توسط دادگاه عالی شهری که کودک در آن اقامت دارد یا شهری که کودک در آن کار می کند تایید شده باشد.^۶ در پایان ذکر این نکته ضروری می رسد که قانون کوگان در ۴ ماده در بین مواد ۶۷۵۰ تا ۶۷۵۳ قانون ایالتی کالیفرنیا در بخش قوانین مربوط به خانواده جای گرفته است.

قانون استانداردهای منصفانه کار:^۷ یکی از اولین حمایت ها از حقوق کودک در آمریکا در زمینه کار کودک توسط این قانون، در سال ۱۹۳۸ انجام شد و طی آن کار کودک ممنوع گشت. تا پیش ازین بهره کشی اقتصادی از کودک و استفاده از آنها در مشاغل سخت و خطرناک به خاطر کم بودن دستمزد آنان رواج فراوانی داشت. زمانی که این قانون وضع شد، آیین قانون فقط مربوط به کودکانی بود که در ظالمانه ترین و خطرناک ترین شرایط کار می کردند و کودکان کار در صنعت سینما از آن مستثنی بودند. دلیل اینکه کنگره بازیگران کودک را در این قانون قرار نداد این بود که آنها بازیگری را شغل ستمگرانه نمی دانستند، بلکه فرصتی برای کودکان برای پرورش استعدادهایشان می دانستند. از آنجایی که کودکان شاغل در صنعت سرگرمی از شرایط مذکور در این قانون مستثنی هستند، تنظیم مقررات صنعت سرگرمی به ایالت های جداگانه واگذار می شود. این امر منجر به تفاوت های قابل توجهی در حمایت قانونی از مجریان کودک بسته به محل زندگی آنها می شود. کودکان شاغل در صنعت سرگرمی با چندین چالش روبرو هستند، چه از سوی والدین، سرپرستان یا کارفرمایان، که باید با قوانین یکپارچه به آنها رسیدگی شود.

از میان ۵۰ ایالت، ۳۶ ایالت دارای مقررات سرگرمی کودکان هستند و اکثر آنها برای کودکانی که در صنعت سرگرمی کار می کنند، مجوز کار را الزامی می کنند. ایالت هایی مانند آلاسکا، فلوریدا، نیویورک، جورجیا، هاوایی، کالیفرنیا از جمله ایالت هایی هستند که قوانینی در مورد کار کودکان در صنعت سرگرمی دارند و از هر کودک شاغل در صنعت سرگرمی می خواهند که مجوز کار داشته باشد. به طور مثال در کالیفرنیا اداره ای اجرای استانداردهای کاری (DLSE) مجوز کار کودک در عرصه های هنری را صادر می کند. در صورتی که محیط کار برای کودک نامناسب باشد، یا شرایط کار به سلامت کودک آسیب برساند یا مانع تحصیل او شود، مجوز کار صادر نخواهد شد. این اداره برای همه کودکان یک روزه تا ۱۸ ساله می تواند مجوز صادر کند. علاوه بر نهادهای یادشده، قوانین کالیفرنیا برای تضمین تداوم تحصیل و سلامت کودک بازیگر، قوانین نظارتی دیگری نیز پیش بینی کرده اند و این مورد مربوط به حضور یک معلم در محل کار کودک است. بر اساس مقررات این ایالت، حضور یک معلم واجد شرایط در محل فیلمبرداری الزامی است. این معلم صرفاً به آموزش کودک نمی پردازد، بلکه مسئولیت حمایت از منافع کودک در خصوص «شرایط کاری، محیط فیزیکی، علائم خستگی ذهنی و جسمی، و فشارهای وارده بر کودک» را نیز بر عهده دارد. به عبارتی، این معلم در ایالت کالیفرنیا نه تنها ناظر بر آموزش، بلکه مدافع حقوق و سلامت کودک در محیط کار است. (Edwards, ۲۰۲۴)

همچنین ایالت هایی وجود دارند که فقط قوانینی در مورد کار کودکان در صنعت سرگرمی دارند اما به مجوز کار نیاز ندارند، مانند آلاباما، کلرادو، کانسیکت، ایندیانا و بیست ایالت دیگر. در حال حاضر هفده ایالت وجود دارند که مقررات خاصی در مورد کار کودکان در صنعت سرگرمی ندارند. در نتیجه مهم ترین انتقاد وارد بر قوانین کشور آمریکا را می توان به عدم یکدست بودن میزان حمایت از کودک در کل کشور و عدم پیش بینی قوانین حمایتی در برخی ایالت ها دانست. این قانون حداقل دستمزد کودک، میزان ساعات

^۶ - برگرفته از متن ماده ۶۷۵۱ قانون کالیفرنیا بخش خانواده یا FAM § ۶۷۵۱ - California Code, Family Code

^۷ - Fair Labor Standards Act

اضافه کاری و استانداردهای کار کودکان را تعیین می‌کند که شامل محدودیت‌هایی بر تعداد ساعات کاری بازیگران کودک و انواع نقش‌هایی است که کودک می‌تواند آن را ایفا کند.

ب) قوانین فرانسه در حمایت از حقوق کودک بازیگران:

نظام حقوقی فرانسه با اتخاذ رویکردی جامع و چندلایه، یکی از پیشروترین چارچوب‌های حمایتی برای کودکان شاغل در صنعت سینما و سرگرمی را تدوین کرده است. این نظام، تلفیقی از مقررات قانونی سختگیرانه، نهادهای نظارتی تخصصی و اتحادیه‌های صنفی فعال را به کار گرفته است تا ضمن تأمین رفاه و سلامت کودکان، زمینه رشد هنری آنان را نیز فراهم آورد.

قانون کار فرانسه:^۸

قانون کار فرانسه به عنوان سنگ بنای حمایت از کارگران خردسال، مقررات دقیقی را برای ساعات کار، استراحت و آموزش کودکان در صنعت نمایش وضع کرده است. بر اساس این قانون، محدودیت‌های سنی و ساعات کار به شرح زیر تعیین شده است:

- کودکان زیر ۱۵ سال: حداکثر ۲ ساعت کار در روزهای حضور کودک در مدرسه و ۷ ساعت در روز در تعطیلات.
- کودکان ۱۵ تا ۱۶ سال: حداکثر ۸ ساعت کار در روز و ۳۵ ساعت در هفته در تعطیلات و آخر هفته‌ها، و ۷ ساعت در روز در طول ساعات مدرسه.

• کودکان ۱۶ تا ۱۸ سال: حداکثر ۸ ساعت کار در روز و ۳۵ ساعت در هفته. (Yaroshenko et al., ۲۰۲۴) نکته مهم این است که بدانییم طبق قانون کار فرانسه، افراد بدون مجوز زیر ۱۶ سال به هیچ وجه استخدام در مشاغل هنری را ندارند مگر این که مجوز رسمی دریافت کنند. (بر طبق قانون Code du travail ماده ۱-۷۱۲۴ L) مجوز اداری برای اشتغال کودکان زیر ۱۶ سال که در مواد قانون کار فرانسه (بر طبق قانون Code du travail ماده ۱-۷۱۲۴ L) پیش‌بینی شده است، توسط مرجع اداری صلاحیت‌دار برای مدت معینی صادر می‌شود و در پایان دوره قابل تمدید است. این مجوزها در هر زمانی قابل ابطال هستند. همچنین در موارد اضطراری، می‌توانند برای مدتی معین به حالت تعلیق درآیند. (بر طبق قانون Code du travail ماده ۵-۷۱۲۴ L) همچنین قانون کار فرانسه نیز ایجاد حساب امانی را مشابه قانون‌کوگان در آمریکا، امری الزامی می‌داند و طبق قانون صرفاً بخشی از درآمد کودک برای تأمین هزینه‌های کودک در اختیار نمایندگان قانونی وی قرار می‌گیرد و مابقی این مبلغ در حساب امانی قرار خواهد گرفت و هیچکس مگر در صورت اجازه قانون، امکان برداشت از آن حساب را نخواهد داشت. (نصیری و غدیری، ۱۴۰۴).

همچنین، کار در شب و در ساعات مدرسه برای تمامی گروه‌های سنی ممنوع است. این قانون با تعیین الزامات ویژه برای استراحت بین شیفت‌ها و تأکید بر نیاز به آموزش، به وضوح هدف خود را تأمین سلامت جسمی و روانی خردسالان قرار داده است. افزون بر این، قانون کار فرانسه، استانداردهای مربوط به تربیت و آموزش کودکان شاغل در حرفه‌های خلاقانه و نیز الزامات مربوط به حمایت پزشکی، ایمنی شغلی و رشد صحیح روانی و جسمی آنان را تعیین می‌کند. همچنین طبق قوانین فرانسه کمیسیونی متشکل از یک روانشناس، یک پزشک کودک و یک مربی کودک بر شرایط کار کودک نظارت می‌کنند. در نهایت ذکر این نکته نیز مهم است که این قانون برای آژانس‌ها و کارفرمایانی که قوانین را نقض می‌کنند، مجازات‌ها و جریمه‌های سنگینی از جمله جریمه نقدی و حبس در نظر گرفته است.

قانون سینما و سمعی بصری فرانسه:

^۸ _ French Labour Code.

مهم‌ترین سند قانونی اختصاصی در این حوزه، قانون سینما و سمعی‌بصری^۹ فرانسه است که به‌طور خاص به شرایط فعالیت سینمایی و سمعی‌بصری خردسالان می‌پردازد. این قانون، رویه اخذ مجوز برای مشارکت کودکان در فرایند فیلم‌برداری را، از جمله قوانین مربوط به اخذ رضایت از والدین یا سرپرستان قانونی، به‌طور شفاف تنظیم کرده است. همچنین این قانون، قوانین و مقررات فیلم‌برداری از جمله ایجاد ساعات کاری مناسب، در نظر گرفتن وضعیت جسمی و عاطفی بازیگر خردسال، و ارائه حمایت روانی و مراقبت‌های پزشکی را تعیین می‌کند. نکته قابل توجه در فرانسه این است که این کشور به مسئله کودک اینفلوئنسر نیز توجه کرده است. فرانسه گام‌های پیشگیرانه‌ای برای تنظیم مشارکت خردسالان در صنعت سرگرمی، به‌ویژه در عصر دیجیتال، برداشته است. در سال ۲۰۲۰، دولت فرانسه قانونی پیشگامانه را با هدف حمایت از کودکانی که در ویدیوهای آنلاین ظاهر می‌شوند، به تصویب رساند. این قانون ایجاب می‌کند که پلتفرم‌هایی مانند یوتیوب و تیک‌تاک شرایط کاری و درآمد مناسب را برای کودکان اینفلوئنسر تضمین کنند و مقرراتی برای نگهداری بخشی از درآمد آنان در حساب امانی تا زمان رسیدن به سن بلوغ پیش‌بینی شده است. (Bardon & Eiben, ۲۰۲۴)

نقش مرکز ملی سینمای فرانسه (CNC)

مرکز ملی سینمای فرانسه (Film France CNC) به‌عنوان نهاد اصلی تنظیم‌گر و ناظر بر صنعت سینما و سمعی‌بصری، نقشی کلیدی در ایجاد شرایط کاری ایمن برای بازیگران خردسال ایفا می‌کند. این مرکز، مسئولیت صدور مجوزها، تعیین استانداردهای فیلم‌برداری و نظارت بر شرایط کاری کودکان را بر عهده دارد و به‌طور مستمر با سایر نهادهای صنعت برای تدوین استانداردهای اخلاقی و حرفه‌ای تعامل می‌کند. افزون بر این، CNC به بازیگران کودک مشاوره و حمایت حقوقی ارائه می‌دهد و ابتکاراتی را برای حمایت از توسعه صنعت سینما با در نظر گرفتن منافع کودکان به اجرا می‌گذارد.

سایر نهادهای نظارتی و حمایتی در فرانسه:

فرانسه از نهادهای متعددی برای حمایت از حقوق کودکان در صنعت سرگرمی بهره می‌برد: سازمان بازرسی حقوق کودکان^{۱۰}: نهادی مستقل که به شکایات رسیدگی کرده و حمایت از حقوق و منافع خردسالان را در همه حوزه‌ها، از جمله فعالیت‌های خلاقانه، ترویج می‌کند. اتحادیه ملی هنرمندان و تکنسین‌ها: اتحادیه‌ای صنفی که برای شرایط کاری مناسب، از جمله تنظیم ساعات کار، جبران مالی منصفانه و حق بر استراحت و آموزش کودکان فعالیت می‌کند. اتحادیه فرانسوی هنرمندان اجراکننده: این اتحادیه با هدف ایجاد و حفظ شرایط کاری مناسب، حمایت از دسترسی کودکان به آموزش باکیفیت، جلوگیری از استثمار، و ارائه حمایت روانی به بازیگران کودک که با استرس حرفه‌ای مواجه می‌شوند، فعالیت می‌کند. نظام حقوقی فرانسه با ترکیب قانون‌گذاری دقیق (قانون کار و قانون سینما)، نهادهای نظارتی تخصصی (CNC) و اتحادیه‌های صنفی فعال، چارچوبی منسجم و کارآمد برای حمایت از حقوق کودکان در صنعت سینما فراهم آورده است. محدودیت‌های سخت‌گیرانه ساعات کار، ممنوعیت کار شبانه، الزام به آموزش همزمان، و نظارت مستمر بر شرایط کاری، از جمله مهم‌ترین ویژگی‌های این نظام حمایتی به‌شمار می‌روند. رویکرد فرانسه نشان می‌دهد که حمایت مؤثر از کودکان بازیگر، نیازمند عزمی جمعی و هماهنگی میان قانون‌گذار، نهادهای نظارتی و اتحادیه‌های صنفی است.

^۹ French Cinema and Audiovisual act.

^{۱۰} Ombudsman for Children's Rights

قانون ۲۰۲۰ فرانسه و حق بر فراموشی کودک :

یکی از نوآوری‌های مهم نظام حقوقی فرانسه در حمایت از کودکان شاغل در صنعت سرگرمی، به رسمیت شناختن «حق فراموشی» (حق پاک کردن داده‌ها) برای کودکان است. این حق که ریشه در مقررات عمومی حفاظت از داده‌های اتحادیه اروپا (GDPR) و رویه قضایی دیوان دادگستری اتحادیه اروپا دارد، به افراد اجازه می‌دهد تا درخواست حذف داده‌ها و پیوندهای مرتبط با خود را از موتورهای جستجو و پلتفرم‌ها مطرح کنند. قانون‌گذار فرانسوی با الهام از این بستر فراملی، در قانون ۲۰۲۰ (موسوم به قانون استودر) به صراحت مقرر کرده است که حق پاک کردن داده‌ها برای کودکان زیر شانزده سال قابل اعمال است. بر اساس ماده ۶ این قانون، خود کودک (و نه فقط والدینش) می‌تواند بدون نیاز به رضایت والدین، درخواست حذف تصاویر و محتوای منتشرشده دوران کودکی خود را از پلتفرم‌ها مطرح کند. این قاعده به کودک ابزار قدرتمندی می‌دهد تا در نوجوانی یا بزرگسالی، آثار دیجیتال ناخواسته‌ای را که توسط والدین یا واسطه‌ها برای مقاصد تجاری در اینترنت منتشر شده است، پاک کند و استقلال هویتی خود را بازپس گیرد.

نکته شایان توجه آنکه این حق، صرفاً مختص کودکان اینفلوئنسر نیست، بلکه بر اساس ماده ۱-۷۱۲۴ L قانون کار فرانسه، هرگونه فعالیت سمعی-بصری کودک زیر شانزده سال - از جمله بازی در سینما، تلویزیون، سریال‌های نمایشی، مدلینگ، و حتی تولید محتوا برای پلتفرم‌های آنلاین - مشمول این حمایت‌ها می‌شود. بنابراین، حتی اگر کودک در یک سریال تلویزیونی یا فیلم سینمایی حرفه‌ای نقش آفرینی کرده باشد، پس از رسیدن به سن بلوغ (۱۵ سالگی در فرانسه برای تصمیم‌گیری درباره داده‌های شخصی)، می‌تواند درخواست حذف آن اثر یا تصاویر مرتبط با خود را از پلتفرم‌های پخش‌کننده مطرح کند. این امکان، اگرچه با استثنائاتی نظیر حفظ آثار برای مصارف تاریخی، هنری یا آماری همراه است، اما در مواردی که محتوا صرفاً با هدف تجاری تولید شده باشد، منافع کودک بر سایر ملاحظات تقدم دارد. مهم‌ترین نقد بر قوانین فرانسه در ذکر این نکته نهفته است که کمیته حقوق کودک سازمان ملل در سال ۲۰۲۳، فرانسه را به دلیل نبود هماهنگی میان نهادهای متولی حمایت از کودک و کمبود منابع انسانی و مالی مورد نقد قرار داده است. (UN Committee on the Rights of the Child, ۲۰۲۳) در مجموع فرانسه را می‌توان یکی از کشورهای پیشرو در حمایت از کودکان شاغل در عرصه‌های هنری محسوب کرد.

پ) قوانین انگلستان در زمینه کار کودک در صنعت نمایش:

نظام حقوقی انگلستان در زمینه حمایت از کودکان شاغل در صنعت سرگرمی، مبتنی بر سیستمی است که ریشه در قوانین کودکان و نوجوانان ۱۹۳۳ و ۱۹۶۳ دارد. (Children and Young Persons Act, ۱۹۶۳) بر اساس این چارچوب قانونی، پیش از آنکه کودک بتواند در انواع خاصی از اجرا (حرفه‌ای یا آماتور) و یا صنعت مدلینگ شرکت کند، باید مجوز اخذ شود. هدف از این نظام صدور مجوز، ایجاد نظارت بر این امر است که مسئولان چنین فعالیت‌هایی تمهیدات مناسبی برای حفظ امنیت کودکان فراهم کنند و تهیه‌کنندگان نیز مسئولیت دارند اطمینان حاصل کنند که هر کودک در هنگام شرکت در اجرا یا فعالیت، از مراقبت‌های لازم برخوردار می‌شود و تحصیلاتش دچار آسیب نمی‌شود. مرجع صدور مجوز، هنگام صدور مجوز باید اطمینان حاصل کند که کودک حداقل شش ساعت در هفته و حداکثر پنج ساعت در هر روز آموزش دریافت خواهد کرد. (Rothwell, ۲۰۱۶) مرجع صدور مجوز در این زمینه نهادی با نام "مرجع آموزش محلی"^{۱۱} است (Van der Hof et al., ۲۰۱۹). این مرجع تنها در صورتی می‌تواند درخواست مجوز را بپذیرد که هر سه شرط زیر به‌طور همزمان محقق شوند: (۱) کودک در شرایط مناسبی برای انجام نمایش‌های

^{۱۱} _ Local Education Authority

هنری باشد، (۲) اقدامات لازم برای حفظ سلامت و رفتار مناسب با کودک پیش‌بینی شده باشد (۳) برنامه ریزی ساعات کاری کودک به گونه ای صورت گیرد که به تحصیل کودک آسیب نرسد. (Fishbein, ۲۰۲۲)

مقررات اصلی حاکم بر این حوزه، تحت عنوان «مقررات کودکان (اجراها) ۱۹۶۸» وضع شده بودند، اما با تحولات گسترده در هنرهای نمایشی، تلویزیون و رسانه از دهه ۱۹۶۰ تاکنون، برخی مفاد این مقررات منسوخ گشتند. به همین دلیل، وزارت آموزش انگلستان در سال ۲۰۱۴ طی یک نظریه مشورتی، پیشنهادهای خود را برای ساده سازی و روان سازی قوانین مربوط به زمان شرکت کودکان در اجراها ارائه داد. این نظریه مشورتی که با مشارکت بیش از ۴۰۰ کودک و دریافت ۱۸۵ پاسخ رسمی همراه بود، به تدوین مقررات جدیدی انجامید که در فوریه ۲۰۱۵ به اجرا درآمد. مهم‌ترین تغییرات ایجاد شده در مقررات جدید عبارتند از: حذف الزام ارائه گواهی پزشکی برای صدور مجوز، رفع محدودیت‌های غیر ضروری در مورد انواع مختلف اجرا که کودک می‌تواند در یک روز در آن شرکت کند، و حذف تفاوت‌های ناکارآمد میان قوانین اجراهای ضبط نشده و اجراهای پخش شده.

بر اساس مقررات جدید انگلستان، محدودیت‌های ساعات کار کودکان بر اساس رده‌های سنی به گونه ای تنظیم شده است که هرچه سن کودک بالاتر می‌رود، ساعات کار مجاز نیز افزایش می‌یابد. به‌طور مشخص، برای کودکان زیر ۵ سال، حداکثر حضور در محل اجرا یا تمرین ۵ ساعت در روز، حداکثر زمان اجرا ۲ ساعت در روز و حداکثر مدت زمان اجرای پیوسته و بی توقف ۳۰ دقیقه تعیین شده است. برای کودکان ۵ تا ۹ سال، این محدودیت‌ها به ترتیب به ۸ ساعت، ۳ ساعت و ۲.۵ ساعت افزایش می‌یابد و برای کودکان ۹ سال تا پایان سن تحصیل اجباری (معادل ۱۶ سالگی)، حداکثر حضور در محل ۹.۵ ساعت، حداکثر اجرا در روز ۵ ساعت و حداکثر مدت پیوسته اجرا ۲.۵ ساعت تعیین شده است. همچنین، اولین زمان مجاز حضور کودک در محل اجرا ساعت ۷ صبح تعیین شده و آخرین زمان مجاز حضور برای کودکان زیر ۵ سال، ۱۰ شب و برای کودکان ۵ تا ۱۶ سال، تا ساعت ۱۱ شب است.

در مورد استراحت‌ها، مقررات جدید حداقل الزامات زیر را تعیین کرده است: برای کودکان زیر ۵ سال، استراحت‌ها باید حداقل ۱۵ دقیقه باشند و در صورت حضور بیش از ۴ ساعت متوالی، حداقل یک استراحت ۴۵ دقیقه‌ای برای وعده‌ی غذایی الزامی است. برای کودکان ۵ سال و بالاتر در صورت حضور بیش از ۴ ساعت اما کمتر از ۸ ساعت متوالی، یک استراحت غذایی ۴۵ دقیقه‌ای و حداقل یک استراحت دیگر ۱۵ دقیقه‌ای ضروری است و در صورت حضور ۸ ساعت یا بیشتر، یک استراحت غذایی ۴۵ دقیقه‌ای و حداقل دو استراحت ۱۵ دقیقه‌ای الزامی می‌باشد. علاوه بر این، استراحت شبانه حداقل ۱۲ ساعت برای همه گروه‌های سنی تعیین شده است و سرپرستان کودک اختیار دارند که در شرایط پیش‌بینی نشده، آخرین زمان حضور را تا یک ساعت تمدید کنند، هرچند این اختیار نباید به‌طور معمول مورد استفاده قرار گیرد. کار شبانه نیز تنها در شرایط خاص و با تشخیص مرجع محلی و ارائه دلایل قانع‌کننده مجاز است و حداکثر روزهای کاری متوالی برای کودکان، ۶ روز تعیین شده است.

قوانین انگلستان نه تنها برای محافظت از کودکان در برابر استثمار و کار بیش از حد طراحی شده‌اند، بلکه به‌طور خاص برای حمایت از تحصیل آنان نیز وضع شده‌اند. به همین دلیل، کودکان نباید به‌طور معمول یا منظم مدرسه را برای شرکت در تست‌ها، جلسات انتخاب بازیگر یا عکاسی از دست بدهند و برای تولیدات طولانی، آموزش مناسب برای کودکان باید فراهم شود. با این حال، بررسی نظام حقوقی انگلستان نشان می‌دهد که علی‌رغم وجود مقررات دقیق در زمینه ساعات کار، استراحت و تحصیل، این نظام فاقد هرگونه الزام قانونی برای حفظ و نگهداری درآمد کودکان بازیگر است. برخلاف ایالت کالیفرنیا که با تصویب قانون کوگان، ۱۵٪ از

درآمد ناخالص کودک را در حساب امانی بلوکه می‌کند، در انگلستان هیچ سازوکار الزام‌آور سراسری برای حفظ درآمد کودکان بازیگر وجود ندارد (Sand, ۲۰۰۳) و این خلأ، نقطه ضعف عمده نظام حقوقی این کشور محسوب می‌شود.

ت) قوانین ایران در زمینه حمایت از کار کودک در هنرهای نمایشی:

ایران از جمله کشورهایی است که هنوز اقدام به قانون‌گذاری در این زمینه نکرده است و صرفاً برخی قوانین پراکنده حمایت‌هایی هر چند ناکافی از حقوق کودک کرده اند که در ادامه به آنها می‌پردازیم :

قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹: ماده ۱ و بند ث این ماده بهره‌کشی اقتصادی از کودکان را تعریف کرده است.^{۱۲} همچنین در ماده ۱۵ این قانون نیز بهره‌کشی اقتصادی از کودکان را جرم انگاری کرده است و مجازات آن را نیز ذکر کرده است.^{۱۳} در ماده ۷ این قانون نیز وظیفه نظارت بر بهره‌کشی اقتصادی از کودک و نوجوان به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی واگذار شده است. قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹، علی‌رغم پیشرفت‌های تقنینی، همچنان فاقد سازوکارهای شفاف و عینی برای حمایت از کودکان شاغل در صنعت سینما و سرگرمی است. این خلأ قانونی، زمینه‌ساز بهره‌کشی اقتصادی (به‌ویژه از سوی والدین و سرپرستان) شده و کودکان بازیگر را در معرض آسیب‌های جسمی، روانی و مالی قرار می‌دهد. نظام حقوقی ایران برای پر کردن این خلأ، نیازمند تدوین قوانین تخصصی با الهام از سایر کشورهای پیشرو در این زمینه و ایجاد نهادهای نظارتی مستقل است.

قانون کار مصوب ۱۳۶۸:

در قانون کار نیز مواد ۷۹ تا ۸۴ به برخی موارد کار کودک اشاره دارند که البته این قوانین در عرصه سینما جاری و ساری نیستند. به طور مثال طبق ماده ۷۹ به کار گماردن اشخاص کمتر از ۱۵ سال ممنوع است اما در صنعت سینما در فیلم‌ها و سریال‌های بسیاری شاهد حضور کودک کمتر از ۱۵ سال بوده ایم. همچنین طبق ماده ۸۲ ساعات کار نوجوانان تنها نیم ساعت کمتر از کارگران بزرگسال است که به نظر می‌رسد این امتیاز نمی‌تواند به قدر کافی از کودک حمایت کند. در ماده ۸۴ نیز از ممنوعیت به کار گرفتن کودک در مشاغلی که برای سلامتی و اخلاق کودک و نوجوانان زیان‌آور است تصریح گشته و تنها افراد بالای ۱۸ سال که بزرگسال محسوب می‌گردند می‌توانند در این مشاغل استخدام گردند.

نقدی بر ساختار قانونی ایران در این زمینه:

پایه‌ای است و بدین طریق خود را متعهد دانسته است که از حقوق کودکان در همه زمینه‌ها من جمله حقوق اقتصادی کودک حمایت کافی انجام دهد اما به نظر می‌رسد اشتغال کودک در صنعت سرگرمی و به خصوص صنعت سینما از جمله مواردی است که مغفول باقی مانده است و هیچ مقرره خاصی در این زمینه وجود ندارد و این امر زمینه را برای بهره‌کشی از کودک بازیگران فراهم می‌سازد. مطابق ماده ۳۲ کنوانسیون حقوق کودک موارد زیر از وظایف کشور های عضو است :

ماده ۳۲ کنوانسیون حقوق کودک ، به شرح زیر است:

^{۱۲} - ث) بهره‌کشی اقتصادی: به کارگیری غیرقانونی طفل و نوجوان و یا وادار کردن یا گماردن او به کار یا خدمتی که از لحاظ جسمی، روانی، اخلاقی یا اجتماعی با نظر به وضعیت طفل و نوجوان برای وی مضر یا خطرناک باشد.

^{۱۳} - ماده ۱۵ - هر شخصی برخلاف مقررات قانون کار مرتکب بهره‌کشی اقتصادی از اطفال و نوجوانان موضوع ماده (۲) این قانون شود، علاوه بر مجازات‌های مذکور در قانون کار به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی نیز محکوم می‌شود.

۱- کشورهای عضو حق کودک را برای برخورداری از حمایت در برابر بهره‌کشی اقتصادی و انجام هرگونه کاری که ممکن است زیان‌بار باشد یا خللی در تحصیل و آموزش کودک وارد آورد، و یا به سلامتی کودک یا رشد جسمانی، ذهنی، اخلاقی یا اجتماعی او آسیب رساند، به رسمیت می‌شناسند.

۲- کشورهای عضو جهت تضمین اجرای ماده حاضر اقدامات تقنینی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی به عمل خواهند آورد. بدین منظور و با عنایت به مفاد سایر اسناد بین‌المللی مربوطه، کشورهای عضو به ویژه اقدامات ذیل را به عمل خواهند آورد:

(الف) تعیین حداقل سن یا حداقل سنین برای اشتغال به کار؛

(ب) تدوین مقررات مناسب در ارتباط با ساعات کار و شرایط اشتغال؛

(پ) تعیین مجازات‌های مناسب با ضمانت‌های اجرایی دیگر به منظور تضمین اجرای مؤثر ماده حاضر.

با توجه به ماده ۳۲ کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودک و این حقیقت که ایران به این کنوانسیون پیوسته است ایران را متعهد می‌کند که از کودک در مقابل بهره‌کشی اقتصادی حفاظت کنند و بدون شک اولین قدم در راه حفاظت از کودک از دریچه قانون‌گذاری باید صورت گیرد. همچنین با توجه به این که سن کار در قانون کار مطابق ماده ۷۹ حداقل ۱۵ سال ذکر شده است و با توجه به این واقعیت که ما به کرات شاهد به کارگیری افراد زیر ۱۵ سال در سینما و تلویزیون بوده ایم به این معناست که شرایط استخدام کودک بازیگران از قوانین کار تبعیت نمی‌کند در نتیجه پرسش اصلی این است که استخدام کودک مطابق کدام تجویز قانونی شورت می‌گیرد؟ با توجه به ممنوعیت تصریح شده در قانون کار، هرگونه کار کودک حتی در فعالیت‌های هنری باید مطابق با تجویز قانونی باشد که این تجویز در هیچ قانونی ذکر نشده است در نتیجه متأسفانه شرایط استخدام کودک در ایران از هیچ قانونی پیروی نمی‌کند. قوانین عام کار در ایران، فاقد هرگونه «تجویز هنری» برای کار کودک در سینما و تئاتر هستند و این خلأ، زمینه‌ساز بهره‌کشی اقتصادی و روانی از کودکان بازیگر شده است. به عبارت دیگر، قانونگذار باید درک کند که «حمایت از کودک بازیگر» صرفاً یک مسئله‌ی حقوقی نیست، بلکه یک «مسئله‌ی هنری» نیز هست که نیازمند رویکردی زیبایی‌شناختی نیز هست (آقامحمدآقائی، ۱۴۰۴) که در کنوانسیون حقوق کودک به صراحت مورد حمایت قرار گرفته است. مطابق ماده ۳۱ کنوانسیون حقوق کودک، هر کودکی حق مشارکت آزادانه در زندگی فرهنگی و هنری مورد علاقه خود را دارا است.

همچنین بر طبق قانون مدنی و ماده ۱۱۸۳ این قانون، در کلیه امور مالی کودک، ولی کودک به عنوان نماینده قانونی او فعالیت نمی‌کند. این ولی قانونی که بر طبق ماده ۱۱۸۱ شامل پدر و جد پدری می‌گردد می‌تواند در کلیه امور مالی کودک تصرف کنند و تنها محدودیت آنان در این امر این است که ولی باید در امور مالی کودک، غبطه کودک را رعایت کند و هیچ امری که موجب ضرر کودک می‌شود را انجام ندهد. ضمانت اجرای این تعهد ولی در ماده ۱۱۸۴ قانون مدنی عبارت است از عزل ولی پس از تایید دادگاه و منع او از تصرف در اموال صغیر و کودک. انتقادی که در این خصوص می‌توان به قانون مدنی ایراد کرد این است که چنانچه والدین تمامی اموال کودک خود را به ضرر وی استفاده کنند حتی در صورت عزل آنان از سمت ولایت، چه فایده‌ای را می‌توان برای کودک متصور شد؟ از آنجا که پیشگیری بهتر از درمان است آیا بهتر نبود سازوکار مشخص تری برای جلوگیری از سوءاستفاده ولی از قدرت ولایت خود، پیش بینی شود؟ چنانچه ولی، تمامی درآمد کودک را ضرر کودک استفاده کرد آیا به جز منع از دخالت در امور مالی صغیر و عزل ولایت هیچ ضمانت اجرای دیگری وجود ندارد و هیچ مسئولیتی برای جبران خسارت کودک بر عهده ولی نیست؟ با توجه به رویه قضایی ایران و مستفاد از مواد قانون مدنی به نظر می‌رسد پاسخ این پرسش، منفی باشد. بنابراین، قانون مدنی ایران

با واگذاری اختیار مطلق به پدر بر اموال کودک و اکتفا به ضمانت اجرای غیربازدارنده ی عزل ولی، عملاً امکان استثمار مالی کودک توسط والدین را فراهم می سازد. این خلأ قانونی تنها با الزام به افتتاح حساب امانی مشابه حساب امانی کودکان در آمریکا قابل رفع است.

جدول شماره ۱: مقایسه تطبیقی نظام های حمایتی از کودکان شاغل در هنرهای نمایشی در ایران، آمریکا، انگلستان و فرانسه»

ایران	آمریکا	انگلستان	فرانسه	
نهاد ناظر	طبق ماده ۷ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ وظیفه نظارت بر بهره کشی اقتصادی از کودک و نوجوان به وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی است اما به طور کلی قانون خاصی برای نظارت بر کار کودک در فعالیت های هنری وجود ندارد.	امور مالی کودک که در حساب بانکی کوگان که زیر نظر صندوق بازیگران آمریکا اداره می شود. همچنین امور آموزشی کودک زیر نظر هیئت آموزش ایالتی است.	مرجع آموزش محلی	مرکز ملی سینمای فرانسه که مسئولیت صدور مجوز و نظارت بر حساب امانی کودک را دارد و همچنین کمیسیون متشکل از پزشک و روانشناس و مربی کودک که آموزش، بهداشتی و روانی کودک را زیر نظر دارند
حداقل سن	ممنوعیت کار اشخاص زیر ۱۵ سال عدم پیش بینی استثنا برای کار کودک در امور هنری	ممنوعیت کار افراد زیر ۱۶ سال مگر در صورتی که مجوز کار برای کودک در امور هنری صادر شود.	کودکان زیر ۱۶ سال نیازمند دریافت مجوز هستند.	ممنوعیت کار افراد زیر ۱۶ سال مگر در صورتی که مجوز کار برای کودک در امور هنری صادر شود.
حساب امانی	ندارد .	حساب کوگان _ ذخیره پول کودک به میزان ۱۵ درصد درآمد ناخالص کودک	ندارد	دارد _ بخشی از درآمد کودک متعلق به والدین و مابقی به حساب امانی کودک واریز می شود.
نظارت بر آموزش کودک	ندارد	نظارت بر آموزش کودک بر عهده یک معلم واجد شرایط است که در محل کار کودک حضور دارد. همچنین به علت الزام یکی از سرپرستان یا والدین این نظارت از سوی آنان نیز اعمال می گردد.	بر عهده مرجع آموزش محلی است.	نظارت بر امور آموزشی کودک از وظایف هیئت سه نفره متشکل از روانپزشک ، پزشک و مربی کودک است.

محدودیت ساعات کار	ندارد	در هر ایالت آمریکا قوانین متفاوتی وجود دارد.	بسته به سن کودک ، میزان محدودیت سن کودک متفاوت است و هر چه سن کودک بالاتر رود از محدودیت کاسته شده است.	بسته به سن کودک ،میزان محدودیت متفاوت است و هر چه سن کودک بالاتر رود از محدودیت کاسته می شود.
-------------------	-------	--	---	---

پیشنهادهای برای تصویب قانون مشابه در ایران :

به نظر می رسد هر قانون گزاری ای در ایران باید حداقل شامل چند مورد اساسی باشد. حمایت از حقوقی مثل حق بر شنیده شدن کودک ، حق بر بهداشت کودک ، حق بر آموزش کودک و سایر حقوق تصریح شده در کنوانسیون امری واجب است. همچنین نظر به این با ظهور و گسترش اینترنت ، نمایش های هنری کودک دیگر محدود به سینما و تئاتر نیست ، بهتر است برای کودک اینفلوئنسر ها نیز مقرراتی تدوین گردد (خاندانی و شجاع سنگی، ۱۳۹۹). البته برخی حقوقدانان نیز در مواجهه با پدیده کودک اینفلوئنسری ، نه تنها تجویز قانونی و قانون گزاری در این امر نمی پذیرند بلکه استدلال کرده اند که بهتر است ممنوعیت حضور کودکان در محتواهای آنلاین تبدیل به قانون گردد. (Rios, ۲۰۲۵)

۱. حق بر آموزش کودک: ساعات کار کودک باید به نحوی باشد که با ساعات حضور کودک در مدرسه تداخل نکند و همچنین برای تضمین پیشرفت تحصیلی کودک ساعاتی نیز به پیگیری تکالیف کودک در خانه اختصاص داده شود. تقسیم ساعات کار بر اساس سن کودک باید باشد . با توجه قوانین و عرف آموزشی مدارس ایرانی به نظر می رسد تا سقف سه ساعت کار برای کودکان زیر ۱۵ سال و برای کودکان ۱۵ تا ۱۸ سقف ۶ ساعت کار متناسب باشد. همچنین حضور اولیا یا یکی از اولیا یا سرپرست کودک یا نماینده آنها در محل کار کودک الزامی است تا کودک در مقابل خطرات بیگانگان حفظ گردد . همچنین قرارداد کودک باید به مانند آنچه که در انگلستان و آمریکا مرسوم است باید به اطلاع نهادهای متولی حقوق کودک برسد تا مجوز لازم برای اشتغال کودک اخذ گردد. لازم به ذکر است این نوع قانون گزاری برای میزان ساعت کار کودک سابقه تطبیقی بسیاری در سایر کشورها دارد. علاوه بر فرانسه ، در آلمان نیز برای تئاتر، تنها امکان اشتغال کودکان ۶ سال و بالاتر وجود دارد و این کودکان مجازند از حدود ساعت ۱۰ صبح تا ۲۳ شب به میزان حداکثر ۴ ساعت به فعالیت هنری بپردازند. در خصوص کارهای تلویزیونی ، سینمایی و سایر فعالیت های هنری نیز تنها کودکان ۳ تا ۶ سال به میزان ۲ ساعت در شبانه روز مابین ساعت ۸ صبح تا ۱۷ عصر و کودکان ۶ ساله و بالاتر به میزان ۳ ساعت از حدود ساعت ۸ صبح تا ۱۰ شب حق فعالیت دارند. (Aykaç, ۲۰۲۵). از آنجایی که متولی آموزش در کشور ما وزارت آموزش و پرورش است بهتر است نهاد متولی بر نظارت بر آموزش کودک نیز همین وزارتخانه باشد تا بتواند با تکیه بر گزارش های مدیریت مدرسه و معلمان او ، بر وضع تحصیلی کودک نظارت کند. همچنین نهاد های مردمی و انجمن های داخلی همچون انجمن حمایت از حقوق کودکان کار نیز از ظرفیت لازم برای کمک رسانی به این کودکان برخوردار است و می تواند عهده دار وظایف نظارتی گردند و بهتر است از ظرفیت های نهاد های مردم نهاد نیز در این زمینه استفاده گردد.

۲. حق بر فراغت و بازی کودک: در غالب کشور ها حق بر استراحت شبانه در غالب مقررات حمایتی مورد تاکید قرار گرفته است. به طور مثال در مالزی و آلمان بین پایان کار در روز و شروع کاری روز بعد حداقل ۱۴ ساعت استراحت برای کودک در نظر گرفته

شده است (Kadir et al., ۲۰۲۱). همچنین کار در شب برای کودک در بسیاری از کشورها ممنوع است و این نکته بسیار ضروری است چرا که استراحت شبانه، فعال بودن کودک در فعالیت‌های روزانه تضمین می‌کند.

۳. حقوق مالی کودک: تخصیص حساب بانکی خاص به کودک مشابه حساب کوگان در آمریکا امری ضروری است و همچنین پیشنهاد می‌گردد با توجه به تورم سالانه در ایران مبلغ ذخیره شده در حساب کودک حداقل ۵۰ درصد باشد. همچنین پیشنهاد دوم نیز می‌تواند این باشد که به مانند قانون بلژیک که سابقاً ذکر شد تمامی درآمد حاصله از کار کودک متعلق به خود کودک باشد و تمامی آن در حساب شخصی کودک بدون حق برداشت تا ۱۸ سالگی باقی بماند. البته در این مسئله نباید حق والدین بر سرپرستی را نیز فراموش کرد چرا که والدین وظیفه اصلی حمایت مالی از کودک را برعهده دارند و در نتیجه والدین استحقاق دریافت درآمد کودک را دارا می‌باشند اما نکته اینجاست در شرایط اقتصادی حال حاضر ایران که از تورم بی سابقه ای رنج می‌برد با تخصیص ۱۵ یا ۲۰ درصد از درآمد کودک در حساب امانی مشابه قوانین آمریکایی، در عمل کودک بعد از رسیدن به سن ۱۸ سالگی با میزان پس اندازی رو به رو خواهد شد که عملاً ارزش چندانی ندارد. در نتیجه با توجه به اولویت حقوق کودک هنگامی که این حقوق در تعارض با حقوق سایر اعضای خانواده قرار می‌گیرد، باید اولویت را به حقوق کودک داد. در این زمینه وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی نیز باید عهده دار برخی وظایف، همچون اعطای مجوز کار کودک در این عرصه باشد تا خود بتواند بر شرایط کاری کودک، محیط کاری کودک و نظارت بر قرارداد کاری نظارت کند.

۴. حق بر فراموشی کودک: با توجه به خلأ قانونی آشکار در ایران در زمینه حمایت از حریم خصوصی و هویت دیجیتال کودکان شاغل در صنعت سینما و فضای مجازی، به نظر می‌رسد قانون‌گذار ایران می‌تواند با الهام از الگوی موفق فرانسه و مقررات اتحادیه اروپا، گام‌های مؤثری در جهت صیانت از حقوق این کودکان بردارد. اگرچه ایران هنوز فاقد قانون جامع و عام در زمینه حفاظت از داده‌های شخصی است، اما ظرفیت‌های موجود در قوانین داخلی این امکان را فراهم می‌آورد که در قالب یک قانون خاص درباره «حمایت از کودکان در فضای مجازی»، حق کودک برای درخواست حذف تصاویر و محتوای منتشرشده توسط والدین یا دیگران به رسمیت شناخته شود.

۵. حمل و نقل کودک: در پیش نویس لایحه تنظیمی کشور ترکیه برای حمایت از حقوق کودکان شاغل در صنعت سرگرمی، بندی گنجانده شده است که مشابه آن در کشورهای دیگر یافت نمی‌شود. این بند مرتبط با حمل و نقل کودک شاغل است که به لحاظ ماهیت حقوقی، بسیار مورد توجه می‌باشد. بر اساس ماده ۱۵ این آیین نامه با عنوان «حمل و نقل به محل کار و بازگشت»، کارفرما مسئول رفت و آمد کودکان شاغل در فعالیت‌های هنری، فرهنگی و تبلیغاتی به محل کار است. کودک تحت نظارت نماینده قانونی خود از منزل تحویل گرفته شده و به محل فعالیت کار خود ملحق می‌شود و پس از پایان ساعت کار، مجدداً به منزل بازگردانده می‌شود. مسئولیت حمل و نقل کودک در این فرآیند به کارفرما سپرده شده است و او باید تمامی هزینه‌های سرویس رفت و آمد کودک را نیز بپردازد. این بند در ایران نیز می‌تواند بسیار مفید واقع شود چرا که با توجه به اشتغال والدین، ممکن است رفت و آمد کودک با تاخیر همراه گردد و به حق استراحت کودک لطمه وارد کند.

حق شنیده شدن کودک: هر کودکی حق دارد در فرایند تولید آثار هنری که با مشارکت او ساخته می‌شود، دخالت کند و بتواند نظر خود را ابراز کند. هر قانونی در این زمینه باید بر حق شنیده شدن کودک تاکید کند چرا که این کار می‌تواند در شکل‌گیری شخصیت کودک و اعتماد به نفس او مثر و مثر واقع گردد. البته این بدان معنا نیست که کودک هر چه خواست و طلب کرد با جواب

مثبت مواجه شود بلکه به این معناست که کارگردان و سایر عوامل تولید واقعا به نظرات کودک در جریان تولید آثار نمایشی گوش فرا دهند و چنانچه نظر او را مناسب یافتند از آن استفاده کنند. حق بر شنیده شدن کودک از مهم ترین حقوق تصریح شده در کنوانسیون حقوق کودک است که در ماده ۱۲ کنوانسیون ذکر گردیده است.^{۱۴}

نتیجه‌گیری:

بررسی تطبیقی قوانین چهار کشور نشان می‌دهد که نظام‌های حقوقی پیشرفته، با تدوین قوانین تخصصی برای کودکان شاغل در هنرهای نمایشی، گام‌های مؤثری در حمایت از حقوق آنان برداشته‌اند. در آمریکا اکثر ایالات دارای قوانین خاصی برای حمایت از کودکان شاغل در بخش‌های هنری هستند و در بین این ایالات، مشهورترین ایالت کالیفرنیا است که به لحاظ تجمیع فعالیت هنری در این ایالت از سایر ایالات در این زمینه مهم تر است. قانون کوگان کالیفرنیا با الزام به افتتاح حساب امانی برای ۱۵٪ از درآمد کودک، از استثمار اقتصادی والدین و کارفرمایان جلوگیری می‌کند. در انگلستان، مقررات ۲۰۱۴ با تعیین سقف ساعات کار بر اساس رده‌های سنی، حداقل استراحت‌ها و نظارت بر تحصیل، چارچوبی منسجم برای حمایت از کودکان اجراکننده فراهم آورده است. در فرانسه نیز ترکیب قانون کار، قانون سینما و نهاد نظارتی CNC، نظارتی جامع بر شرایط کاری کودکان بازیگر اعمال می‌کند. در ایران اما با وجود برخی قوانین حمایتی از اطفال همچون قانون حمایت از اطفال مصوب ۱۳۹۹، متأسفانه قانون خاصی برای حمایت از کودکان شاغل در صنایع هنری وجود ندارد. این امر می‌تواند زمینه ساز نقض حقوق کودک بازیگران در مقیاس وسیعی گردد چرا که مطابق نقدی که بر قانون مدنی وارد است این قانون می‌تواند زمینه ساز بهره‌کشی اقتصادی از کودک گردد و همین نکته اهمیت تصویب قوانین مرتبط را مشخص می‌کند. امید است که قانون‌گذار ایرانی با تصویب قوانین حمایتی از کودکان شاغل در عرصه هنری این خلأ را جبران نماید.

فهرست منابع: منابع فارسی

۱. آگاه، وحید، موضوع‌شناسی حقوق هنر: درآمدی بر آثار هنری، فصلنامه‌ی علوم خبری، دوره ششم، شماره بیست و چهارم، ۱۴۰۴، ۱۱-۳۲.
۲. آقامحمدآقائی، احسان، هنر برای حقوق: مروری بر سرآغاز درهم‌تنیدگی حقوق و هنر، فصلنامه حقوقی لا، دوره اول، شماره اول، ۱۴۰۴، ۱۱۵-۱۳۹.
۳. تولستوی، لئو، ۱۴۰۴، هنر چیست؟، ترجمه‌ی کاوه دهگان، تهران، امیرکبیر.
۴. حججی‌نجف‌آبادی، مرضیه و ماسیمو پاپا، حق بر آموزش کودکان در اسناد بین‌المللی حقوق بشر، فصلنامه حقوق کودک، دوره اول، شماره سوم، ۱۳۹۸، ۲۱۳-۲۳۷.

^{۱۴} ماده ۱۲: کشورهای عضو تضمین خواهند کرد کودکی که توانایی بیان کردن و اعالم دیدگاه‌های خود را دارد، حق ابراز آزادانه این دیدگاه‌ها و نظرات را در کلیه اموری که به وی مربوط می‌شود داشته باشد و متناسب با سن و میزان رشد فکری کودک به نظرات او اهمیت الزم داده شود-۲ بدین منظور ضرورت دارد فرصت شنیده شدن و اظهار نظر برای کودک در کلیه مراحل دادرسی‌های قضایی و اجرایی مربوط به خود، به صورت مستقیم و یا از طریق یک نماینده یا فردی مناسب، به روشی منطبق با مقررات آئین دادرسی در قوانین داخلی، فراهم شود.

۵. خاندانی، سید پدram و ماهویه شجاع‌سنگی، کودک کار سنتی و مدرن در حقوق موضوعه ایران و کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودک، فصلنامه علمی حقوق و مطالعات نوین، دوره اول، شماره اول، ۱۳۹۹، ۱-۲۲.
۶. سیدناصری، محمدمهدی، مهشید جمالی و محمود عباسی، شناسایی حق بر بازی و سرگرمی به مثابه یک حق بنیادین در تحقق حق بر سلامت کودکان، مجله حقوق پزشکی، جلد ۱۸، ۱۴۰۳، ۱-۱۷.
۷. سیدناصری، محمدمهدی و یگانه صوفیا، حقوق کودک بر بازی و تفریح در فضای مجازی به عنوان یک حق بنیادین بشری در پرتو نظریه زیگموند فروید، فصلنامه علمی حقوق و مطالعات نوین، دوره پنجم، شماره چهارم، ۱۴۰۳، ۱-۲۰.
۸. ملانی، مهدی، مقایسه تطبیقی حق بازی کودکان در نظام حقوقی ایران و آمریکا، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، دوره سی‌ام، شماره اول، ۱۴۰۵، ۲۵-۵۲.
۹. نصیری، امیرمحمد و ماهرو غدیری، کودکان نامرئی کار در عصر دیجیتال: حقوق کودکان اینفلوئنسر در ایران و فرانسه، پژوهش‌های حقوقی، دوره دهم، شماره ۴۸۳۰۰، ۱۴۰۴، ۱-۱۸.

منابع انگلیسی :

۱. Aykaç, Hande Bahar. (۲۰۲۰). İş Hukuku Yönünden Medya ve Eğlence Sektöründe Çalışan Çocuklar [Employment of children in the media and entertainment industry from a labour law perspective]. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. ۷۴(۳), ۱۳۸۷-۱۴۲۰.
۲. Bardon, Gerda Ilona and Vilmos Eiben. (۲۰۲۴). Enhancing the protection of minors in the entertainment industry: Issue description. Social, Humanitarian and Cultural Committee.
۳. California Legislature. (۲۰۲۴). SB ۷۶۴ (Padilla): Social media platforms: Minor users: Civil penalties. Senate Judiciary Committee Analysis.
۴. Edwards, Madyson. (۲۰۲۴). Children are making it big (for everyone else): The need for child labor laws protecting child influencers. UCLA Entertainment Law Review, ۳۱(۱), ۱-۳۷.
۵. Elisabeth, Tasya Putri. (۲۰۲۴). Comparative study of labor law on child labor economic exploitation in the entertainment industry between Indonesia and the United States. Novum Jurnal Hukum, ۱۱(۴), ۶۳۸-۶۵۱.
۶. Fishbein, Rachel. (۲۰۲۲). Growing up viral: 'Kidfluencers' as the new face of child labor and the need for protective legislation in the United Kingdom. George Washington International Law Review, ۵۴(۱), ۱۲۷-۱۵۶.
۷. France. (۲۰۲۳). Code du travail (Articles L۷۱۲۴-۱, L۷۱۲۴-۴-۱, L۷۱۲۴-۵). Modified by Law No. ۲۰۲۳-۴۵۱.
۸. Frederick, John, Muna Basnyat and Joseph L. Aguetant. (۲۰۱۰). Trafficking and exploitation in the entertainment and sex industries in Nepal: A handbook for decision makers. Kathmandu: Terre des hommes Foundation.
۹. International Labour Office. (۱۹۲۷). The employment of children in the production of cinematograph films. International Labour Review, ۱۵(۲), ۲۴۵-۲۵۶.
۱۰. Izzati, Nabiyla. (۲۰۱۹). Legal protection against economic exploitation of child artists: A comparative study of Indonesia and the United States. Legal Arena, ۱۲(۱), ۱۷۲-۱۹۴.
۱۱. Kadir, Nor Aida Ab, Maharan Makhtar, Naziree Md Yusof and Norhasliza Ghapa. (۲۰۲۱). Protection of best interest: A study on children working in the entertainment industry in Malaysia and their right to education. Journal of Law and Legal Reform, ۲(۱), ۱-۱۶.
۱۲. Rios, Thania M. (۲۰۲۰). Beyond the Coogan fund: The failure of financial solutions to address the legal and ethical dilemmas raised by child entertainers. Journal of Gender, Race & Justice, ۲۸, ۴۹۳-۵۲۰.
۱۳. Rothwell, S. (۲۰۱۶). A guide to child performance licensing in England. National Network for Child Employment & Entertainment (NNECE).
۱۴. Sand, Katherina. (۲۰۰۳). Child performers working in the entertainment industry around the world: An analysis of the problems faced (Working Paper No. ۱۸۶). Geneva: International Labour Office.

۱۵. Singhatheh, Mama Fatima. (۲۰۲۴). Study on the sexual abuse and exploitation of children in the entertainment industry. Report of the Special Rapporteur on the sale and sexual exploitation of children. UN Human Rights Council, ۵۵th session.
۱۶. United Nations. (۱۹۸۹). Convention on the Rights of the Child. Treaty Series, ۱۵۷۷, ۳.
۱۷. United Nations Committee on the Rights of the Child. (۲۰۲۳). Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of France (CRC/C/FRA/CO/۶-۷).
۱۸. Van der Hof, Simone, Valerie Verdoodt and Mark Leiser. (۲۰۱۹). Child labour and online protection in a world of influencers. Child Influencer Law, ۱-۲۱.
۱۹. Yaroshenko, Oleg M., Tetyana Ye. Kaganovska, Natalya M. Vapnyarchuk, Andrey M. Sliusar and Valeriy O. Velychko. (۲۰۲۴). Child labour in show business in Europe: Legal status and protection of the rights of child actors, singers and models. JUS-Online, ۱, ۵۸-۷۷.